

Rietumu tūjas izplatītas Ziemeļamerikā savvaļā ASV Atlantijas piekrastē un Kanādā sastopama suga. Eiropā ļoti populārs krāšņumaugs. Latvijā bieži kultivē.

Apraksts: Vidēja lieluma (augstums 3-17 m) ciprešu dzimtas mūžzaļš krūms vai koks. Miza pelēkbrūna, plēkšņaina, vecākiem kokiem atlobās. Skujas zaļas, zvīņveida (ga 0.2-0.4 cm), sakārtotas jumstiņveidīgi. Vīrišķie ziedi sīki, ieapaļos sastatos (strobilos) tuvu zaru galiem skuju žāklēs. Putekšņlapu skaits 4-6. No sievišķajiem ziediem, kas atrodas ieapaļos vai iegarenos sastatos zaru galos, vēlāk veidojas iegareni čiekuri (ga 0.8-1.5 cm). Negatavi čiekuri dzeltenbrūni, nogatavojoties koksaini, pelēkbrūni. Čiekuru sedz 3-4 pāri krustenisku, ādainu zvīņu. Sēklas spārnainas, ar 2 sveķu dziedzeriem, nogatavojas vēlu rudenī. Zied jūnijā, jūlijā.

Biotopi: Audzē dažādos apstādījumos.

Īpašas norādes: Dekoratīva suga.

© Latvijasdaba.lv

Rietumu tūja (*Thuja occidentalis*), labāk zināma kā dzīvības koks vai tūja, ir mūžzaļš ciprešu dzimtas koks, kas labvēlīgos dzīves apstākļos sasniedz pat 20 metru garumu (atsevišķos gadījumos pat līdz 38m). Tā stumbra apkārtmērs ir no 0,9 m, maksimāli līdz 1,8m. Gada laikā dzīvības koks izaug apmēram 40 cm. Koki, kas ir augstāki par 10 metriem, bieži vien stāv

sagāzušies uz vienu pusi, un tādēļ tie jāšargā, lai vētras nenodarītu postījumus un tos neizgāztu. Rietumu tūjas zari ir mīksti, plakani. Zaru augšējā puse ir tumši zaļa, bet apakšējā – gaiši zaļa. Dzīvības koka skujuas ir īpatnējas, sagūlušas viena pār otru un līdzinās zvīņām, bet miza ir oranžbrūna, brūna vai pelēkbrūna, un veciem kokiem tā lobās.

Tūju formu dažādība ir ļoti plaša – tās ir gan apaļas, koniskas, kolonnveida, stabveida, pārkarenas, gan olveida, ovālas, šauras, platas, gan augstas un zemas, regulāras un neregulāras. Arī to krāsu dažādība variē no siltajiem līdz augstajiem toņiem: tās ir gan zaļas, zilganas, gan dzeltenas un rūsganas, turklāt katrai krāsai vēl ir savas toņu gammas. Dažas šķirnes ziemā un rudenī maina krāsu, citas visu gadu ir raibām skujām.

Tūju dzimtene ir Austrumkanāda un Amerikas Savienoto Valstu ziemeļaustrumu daļa. Tūja ir viena no galvenajām koku sugām, kas sastopama vietējos mežos, reģionā ap Lielajiem ezeriem. Savvaļā sākotnēji rietumu tūja bija sastopama reģionā no Austrumkanādas līdz pat Ņujorkai. Eiropā šī tūja tika ieviesta jau 1536. gadā. No tā laika visās Eiropas valstīs rietumu tūja bieži tiek izmantota parku apstādījumu veidošanai, necaurredzamiem dzīvžogiem, dārzos kā interesants papildinājums mūžzaļo augu grupā vai kā atsevišķs akcents, kā arī kapu apstādījumos. Patlaban ir zināmas apmēram 300 dažādas rietumu tūjas šķirnes.

Tūjas savu īpašību dēļ ir izcils dzīvžoga materiāls - tās ir augšanas ziņā mazprasīgas, spēj augt gan sausās, gan mitrās vietās, tomēr īpaši labi jutīsies mitrās vietās, lielu sausumu izturēs slikti, tāpat kā pārmērīgu mitrumu, jo šādos apstākļos Rietumu tūjas var pastiprināti saslimt ar dažādām sēnīšu saslimšanām un pat iet bojā. Tās ir ēncietīgas, bet var augt arī pilnā saulē. Ideāla atrašanās vieta būtu daļēji noēnota līdz saulaina. Dzīvības kokam vislabāk patiks smilšaina, ar humusu bagātināta augsne. Augsnes pH sastāvam būtu jābūt viegli skābam līdz sārmainam. Tūjas ir ilgmūžīgas, cērpamas, veidojamas – tieši šo apsvērumu dēļ Rietumu tūju parasti izvēlas dzīvžogiem. Tomēr tās labi izskatīsies arī kā atsevišķs koks vai koku grupa dārza kopējā ainavā. Tā kā tūjas ir ļoti izturīgas arī pret izplūdes gāzēm, tad tās ir iemīļots košumaugs arī pilsētās.

Izvēloties tūjas dzīvžogiem, jāņem vērā vēlāmā dzīvžoga augstumu. Parasti izvēlas vidējas un liela izmēra tūjas jeb dzīvības kokus. Augstiem dzīvžogiem ieteicams stādīt kolonnveida, stabveida šķirnes, kas pārsniedz 2-2,5m augstumu.

Jaunos kociņus stāda 0,8 – 1 m attālumā atkarībā no šķirnes un tā, cik ātri vēlas iegūt ciešu dzīvžogu. Svarīgs ir arī iegādāto stādu izmērs, jo maza izmēra (0,3 - 0,5 m) tūjas sastādītas

dzīvžogā būs jākopj un jāaudzē diezgan ilgu laiku. Parasti pie pareizas kopšanas ieaugušies tūju stādi gadā pieaug par vidēji 30 cm.

Pēc iedēstīšanas sausās, saulainās dienās jaunais kociņš jālaista katru dienu, īpaši svarīgi tas ir smilšainas zemes īpašniekiem, taču jāraugās, lai mitruma nebūtu arī par daudz, jo pārmērīga mitruma, kā arī sausuma rezultātā tūjas var saslimt ar dažādām sēnīšu saslimšanām un pilnībā iet bojā.

Mēslojot tūju vajadzētu no marta līdz jūnijam ar mēslojumu, kam ir ilglaicīga iedarbība, piemēram, Osmocote, kas ir dārgāks, taču efektīvāks. Pēc jūnija tūjas nevajadzētu mēslojot, jo tad koki turpinās augt, nespēs pārkoksnēties un sagatavoties ziemei.

Tā kā dzīvības koki ir diezgan ātraudzīgi un gadā var izaugt 30-40 cm, tad izvēloties tūjas dzīvžogiem, tās ir regulāri jāapgriež. Negriežot tūju dzīvžogs izaugs pat 4 metrus augsts. Jāatceras gan, ka dzīvības koku labāk apgriezt biežāk un mazāk, nekā reti un stipri, jo, ja griezumam skar vecos zarus, tie var arī neataugt, tādēļ formējot vienmēr labāk nogriezt tikai jaunus, zaļos dzinumus, lai Rietumu tūja ataugtu bieza un kupla. Tūju vajadzētu apgriezt vienu līdz divas reizes gadā, pirms kociņi ir izauguši pārāk gari un plati. Pirmo reizi tūjas apgriež pavasarī martā vai aprīļa sākumā. Šajā reizē apgriež visus vecos, atmirušos un salā cietušos zarus. Ja ir nepieciešamība, tad veic arī dzīvžoga pazemināšanu un formēšanu. Vasarā, kad jau ir saauguši jaunie dzinumi, var veikt dzīvžoga formēšanu. Te gan jāatceras, ka jānogriež tikai jaunie dzinumi, jo ja tūja tiks apgriezta pārāk daudz un līdz pat koksnainajiem stumbriem, tā nedzīs jaunus dzinumus un zari būs reti.

Dzīvības kokam jūnijā un jūlijā veidojas nosacīti, mazi 0,4 – 0,6 cm „ziediņi”. Tam ir gan sievišķie, gan vīrišķie „ziedi”. No sievišķajiem „ziediem”, kas atrodas ieapaļos vai iegarenos sastatos zaru galos, vēlāk veidojas iegareni čiekuri 0,8 – 1,5 cm garumā. Negatavi čiekuri ir dzeltenbrūni, nogatavojoties koksnaini, pelēkbrūni. Čiekuru sedz 3 - 4 pāri krustenisku, ādainu zvīņu. Atvēries tas izskatās kā izplaukusi lilija.

Viena no problēmām ar ko bieži saskaras tūju audzētāji ir tūju dzeltēšana. Viens no tūju dzeltēšanas iemesliem varētu būt mitruma trūkums, taču kokaudzētāju pieredze rāda, ka pirmajā gadā pēc iedēstīšanas var dzeltēt visi koki, jo tiem neieciešams laiks, lai ieaugtos. Piemēram, tūjai, kas garāka par 2,5 metriem, ieaugšanās laiks ir apmēram divi gadi. Tāpat jāpievērš uzmanība, vai tūja neaug smagā, mālainā, neielabotā augsnē. Gadījumā, ja dzeltē dzīvžoga apakšējie zari, jāpavēro, vai savas teritorijas iezīmēšanu neveic apkārtnes suņi un

kaķi.

Populārākās Rietumu tūju šķirnes ir:

Rietumu tūja **Brabant** - ātraudzīga, vitāla tūju šķirne, kas sasniedz 4 - 5m augstumu un 1,5 m platumu. Brabant tūja veido izteiktu konusveida vainagu, kas ir viegli cērpams. Laba īpašība ir ātrā augšanas un atjaunošanās spēja, kas šai tūjai īpaši raksturīga.

Rietumu tūja **Smaragd** - tūju šķirne ar kompaktu, konisku vainagu. Sasniedz ap 3 m augstumu un 1,2 m platumu, tai raksturīgas skaistas, gaiši zaļas skujas. Šīs šķirnes tūjas veido precīzas formas vainagus, kas glezni izskatās gan dzīvžogos, gan grupās.

Rietumu tūja Wagnerii - **sasniedz ap 3 metru augstumu, platumā 1,5 metri, lapojums ir tumši zaļš, ziemā rūsgans, zarojums olveida, blīvs.**

Rietumu tūja **Columna** - **sasniedz 5 - 8 m, platumā 0,6 - 1 m.** Liela auguma kolonnveida koks ar tumši zaļām skujām. Stāda ik pēc 0,6 - 0,7 m, piemērotas dzīvžogiem.

Rietumu tūja **Holmstrup** - ātraudzīga konusveida šķirne līdz 4 m augsta un 0,8 m plata, ar nedaudz spirālveida sagriežtiem zariem, zaļām skujām.

TŪJU STĀDUS VAR IEGĀDĀTIES:

Nosaukums/ www

Darbības veids

Kokaudzētava Bulduri

www.stadibulduri.lv

Dekoratīvo stādu audzēšana, dižstādi, ziemcietes, lapu koki un krūmi. Apzaļumošana, bērnu rotaļu laukumi.

Kokaudzētava ROBEŽNIEKI

www.robezniekustadi.lv

Dekoratīvo stādu pavairošana, audzēšana un tirdzniecība. Piedāvājumā plaša izvēle.

Stādaudzētava Blidene

www.stadiblidene.lv

Dekoratīvo stādu audzēšana, stādu komplektēšana, dižstādi

Stādaudzētava Dimzas

www.dimzas.com

Tikai Latvijā (pašu) audzēti stādi, neizmantojot intensīvās tehnoloģijas

Nacionālais Botāniskais dārzs, Salaspils

www.nbd.gov.lv

Nacionālajā botāniskajā dārzā tiek uzturētas zinātniski dokumentētas dzīvo augu kolekcijas ar mērķi.

Zaļais serviss

www.zalaisseviss.lv

Dekoratīvo stādu tirdzniecība, dižstādi, stādu komplektēšana, dārzkopības preces. Latvijas ražojumi.

Z/S „Lēpes”

www.lepes.lv

Plaša dekoratīvo augu kolekcija, kurā jau vairākus gadus tiek veiksmīgi aklimatizēti un audzēti.

Zaļā Rota SIA

www.zalarota.lv

Labklājības dārzu veidošana. Stādu audzēšana: dekoratīvie skuju koki, virši un ērikas, rododendri - ma.

Meža Rasas SIA

www.mezarasas.lv

Latvijā audzēti dekoratīvie koki un krūmi. Dendrārijs